

Het geboortehuis van Mgr. Joannes van Hooydonk

door

Dr. F. A. BREKELMANS

De gemeente Nieuw-Ginneken kan er zich op beroemen de geboorteplaats te zijn van de eerste bisschop van Breda, mgr. Joannes van Hooydonk. Deze zag in 1782 het levenslicht in het gehucht Notsel onder het kerkdorp Ulvenhout.¹ „Zijn brave ouders (die hem) in deugd en godsdienstigheid” opvoedden², beiden telgen uit een oud boerengeslacht, waren Adriaan Michielss. van Hooydonk en Sijke (Lucia) Pebergen.³

Dit echtpaar was in 1776 te Ginneken gehuwd.⁴ Hun gezin telde zes kinderen, waarvan de latere bisschop het vierde was. Diens oudste zuster heette Wilhelmina, zijn twee oudere broers waren Adriaan en Willem. Na hem werden nog geboren Antonia en Maria. Van deze zes Van Hooydonk's zijn er slechts twee gehuwd en dan nog op latere leeftijd.⁵

Vader Adriaan was „ingetrouwd” op de boerderij van zijn schoonmoeder Antonetta Oomen, wier echtgenoot Willem Pebergen twee jaren tevoren overleden was. Daar het gezin Pebergen slechts twee dochters en geen zoons telde, zal het min of meer voor de hand gelegen hebben dat de echtgenoot van de huwende dochter haar ouderlijke boerderij betrok. Het moet een tamelijk groot bedrijf geweest zijn, omdat er in 1773 behalve de ongehuwde dochters twee volwassen knechts en een (vrouwelijke) scheper werkzaam waren.⁶

De oude Van Hooydonk was een belangrijk figuur in de toenmalige gemeente. Hij was o.a. kerkmeester te Ulvenhout⁷ en adjoint-maire te Ginneken.⁸ Bij zijn overlijden in 1820 bekleedde hij daar de functie van vice-burgemeester.⁹

Zijn eerste zeventien levensjaren moet de latere kerkvorst in zijn geboortedorp hebben doorgebracht. Het gemeentearchief leert ons dat hij tot en met 1799 bij zijn ouders inwoonde. Eerst in het jaar 1800 komt

hij in de Ginnekense belastingkohieren niet meer onder Notsel voor.¹⁰ Hij zal toen vertrokken zijn naar Oosterhout, waar hij volgens Krüger en Juten de Latijnse school heeft gevolgd. Bekend is dat Joannes van Hooydonk in 1808 te Amsterdam tot priester werd gewijd, dat hij in 1809 professor op de Ypelaar werd, waar toen het groot-seminarie gevestigd was, dat hij hier in 1817 president werd en in hetzelfde jaar het seminarie overbracht naar Bovendonk onder Hoeven. In 1827 volgde zijn benoeming tot apostolisch administrator van het Apostolisch Vicariaat Breda. Zijn wijding tot bisschop van Dardanië i.p.i. ontving hij in 1842 te Hoeven. Na het herstel der kerkelijke hiërarchie werd hij bisschop van Breda, in welke stad hij nimmer heeft geresideerd. In 1868 overleed hij op 85-jarige leeftijd te Hoeven.¹¹

In welke boerderij is mgr. Van Hooydonk onder Notsel geboren? Hierover bestaat zekerheid dank zij de akte van scheiding en deling der nalatenschap van Adriaan Michielss. van Hooydonk, die op 29 mei 1822 werd opgemaakt door notaris mr. L. Beens te Ginneken. In die akte verschijnen: „de Weleerwaarde Heer Johannes van Hooydonk, Roomsche Catholiek Priester en President in het Seminarium op Bovendonk onder de Hoeve en aldaar woonachtig” met de broers Adriaan, Willem en Antonie en hun zusters Maria en Wilhelmina, welke laatste dan gehuwd blijkt met Josephus van Dijk, alle zes laatste comparanten „bouwlieden, wonende te Notzel onder Ginneken.”¹²

De boedel bleek te bestaan uit twee boerderijen onder Notsel en de huizinge Adama onder Etten, welk huis de oude Van Hooydonk drie jaar tevoren als stroman gekocht had voor de zusters Penitenten-Recollectinen aldaar.¹³ De verdeling verliep eenvoudig. Wilhelmina van Hooydonk verkreeg met haar man één boerderij op Notsel; de overige erfgenamen werden eigenaar van de andere boerderij en van het huis Adama.

Bij de invoering van het kadaster (1832) kreeg de tweede hoeve het sectienummer E 937, dat overeenstemt met het huidige nummer E 1894. Dit perceel, even benoorden de Goorloop gelegen, is thans eigendom van Martinus W. A. van Hooydonk en plaatselijk genummerd Strijbeekseweg 27. In 1822 behoorden bij deze hoeve ca. 11 ha. akkerland, ruim 2 ha. beemd, ruim 10 ha. heide onder Strijbeek en hooiland in het Aabroek onder Princenhage.¹⁴

Afb. 9. Mgr. Joannes van Hooydonk, 1782—1868.
(olieverportret)

Seminarie Bovendonk, Hoeven.

Foto B. Speekenbrink.

1782

Augusti

joannes
2088

Secunda Baptistaatus est filius leg. Adriani van
Hoydonck et Lucia Pebergen Lic. natorum. Sponsus
Martinus van Hoydonck et Maria Catharina van
Hoydonck

Afb. 10a. Doopakte van Mgr. J. van Hooydonk, zoals deze voorkomt in het doopboek van de Ginnekense schuurkerk te Ulvenhout.

Gemeentearchief Breda, Collectie DTB no. 114.

Widme Willem J. Hoogenboom
lia Pebergen de. J. Hoogenboom
aan van Hooydonck Lucia de
boegen de vromen van Grooten Jacobus
Duyg de kroonst. Amsterd. van den
de meijd boegen, Willemijna, Adriaan
Willem van van van Hooydonck in
de Grooten

Afb. 10b. Inschrijving van het gezin Van Hooydonk in de gemaallijsten van Ginneken. Hierin wordt de latere bisschop voor het eerst vermeld, 1783.

Gemeentearchief Nieuw-Ginneken.
Arch. Ginneken en Bavel no. 185.

Van het tegenwoordige pand Strijbeekseweg 27 herinnert bijna niets meer aan het geboortehuis van de bisschop. Uitgaande van de bouwstijl is het te dateren op rond 1900. Vergelijking van vroegere en moderne kadastrale kaarten leert wèl, dat de huidige boerenhoeve hetzelfde grondplan heeft en precies op dezelfde plaats ligt. Twee in 1832 nog aan de straatzijde gelegen schuren zijn verdwenen. Wel bestaat nog een aardige kleine (begin 19e eeuwse?) arbeiderswoning aan de zuidzijde der boerenhoeve, die helaas in bouwvallige toestand verkeert.

AANTEKENINGEN

- ¹ Hij werd 2 augustus 1782 gedoopt in de schuurkerk te Ulvenhout. Als peter en meter traden op Martinus van Hooydonk (vermoedelijk een broer van Jan's vader) en Maria Catharina van Hooydonk. De naam der familie wordt in de doopakte steeds gespeld als Van Hoydonck. Gemeentearchief Breda (GAB), Collectie DTB Breda no. 114.
- ² J. B. Krüger, Kerkelijke Geschiedenis van het Bisdom van Breda II (Roosendaal 1874), 435.
- ³ G. C. A. Juten, De Parochiën in het Bisdom Breda, Dekenaat Breda II (Bergen op Zoom 1935), 260—262.
- ⁴ GAB, Collectie DTB Breda no. 120, pag 45, waaruit blijkt dat het huwelijk op 5 oktober 1776 werd gesloten voor de hervormde predikant te Ginneken (i.c. slechts optredend als bedienaar van een voor de toenmalige burgerlijke overheid geldig huwelijk).
- ⁵ De doopdata zijn: Wilhelmina, 5 maart 1778; Adriaan, 27 maart 1779; Willem, 22 juni 1780; Anthonie, 7 maart 1784 en Maria, 21 januari 1786. Wilhelmina trouwde 11 november 1813 op 35-jarige leeftijd te Ginneken met de landbouwer Joseph van Dyck. Antonie van Hooydonk werd later veearts en overleed als echtgenoot van Maria van Hooydonk op 14 mei 1860 te Ginneken.
- ⁶ GA Nieuw-Ginneken, Archief der gemeente Ginneken en Bavel no. 185, (ge-maallijsten 1773 en 1777). De zuster van Lucia Pebergen heette Cornelia. — Willem Pebergen was 31 mei 1774 te Ginneken begraven.
- ⁷ GA Nieuw-Ginneken, Archief der gemeente Ginneken en Bavel no. 757a (contract met pastoor J. L. van Hal).
- ⁸ Dit blijkt onder meer uit de huwelijksakte van zijn dochter Wilhelmina, vermeld in aantekening 5.
- ⁹ Hij was 20 september gestorven op 66-jarige leeftijd in het huis H 233. Adriaan van Hooydonk werd 25 augustus 1754 te Ulvenhout gedoopt als zoon van Michiel van Hooydonk (begraven 3 maart 1787) en van Maria Janssen Martens begraven 15 april 1785, welke laatste afkomstig was uit Meerle.
- ¹⁰ GA Nieuw-Ginneken, Archief der gemeente Ginneken en Bavel no. 187 (ge-maallijsten 1795-1800).
- ¹¹ Juten, o.c., 260—262; L. Smit, Voor 150 jaar, in Sancta Maria XXII (1948), 86—89.
- ¹² GAB, N 4884, akte no. 28. Sijke Pebergen was reeds op 20 juni 1808 te Ulvenhout overleden. Op 18 december van hetzelfde jaar werd haar zoon Jan priester gewijd.

- ¹³ Sr. M. Annette, Geschiedenis van de congregatie der penitenten-recollectinen van Etten (N.-Br.) z.pl. 1951, 17.
- ¹⁴ Zie noot 12. Voor een op deze hoeve drukkende rente zij verwezen naar GA Nieuw-Ginneken, Archief der gemeente Ginneken en Bavel, Gedep. archief Armbestuur Ginneken no. 95, borderel d.d. 20 december 1821, vernieuwd 11 augustus 1843 en 27 augustus 1879. De akte van boedelscheiding vermeldt de volgende merkwaardige toponymen: de Maakrijk, Corputs steken, de Goorheining, de Koewei, de Laakbeemd, de Leenakker, den Boekendonk, den Inneem, de Couwelaren. De waarde der ouderlijke hoeve met het huis Adama was geschat op f 20.000.